

Apžintos naujos daktaro disertacijos

Daiva Karužaitė

Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Edukologijos katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, daiva.karuzaite@leu.lt

Lietuvos edukologijos universiteto jaunieji mokslininkai pristatė akademinę bendruomenei šešis naujus disertacinius tyrimus, kuriuose gvildenamos įvairių amžiaus tarpsnių asmenų ugdymo(si) problemos, ieškoma įrodymais grįstų žinių. Remiantis disertacijų gynimo tarybų narių ir oponentų mintimis, įžvalgomis, kiekvienas tyrimas trumpai pristatomas skaitytojams.

2015 m. gruodžio 11 d. **Zita Abramavičiūtė** apgynė parengtą darbą „**Epilepsija sergančių asmenų socialinė įtrauktis taikant muzikos terapiją**“. Autorė atkreipė dėmesį į visuomenės grupę, kuri susiduria su tam tikrais sunkumais dėl epilepsijos, ir apsisprendė disertaciniu tyrimu ieškoti atsakymo į iškeltą mokslinę problemą – kokios yra epilepsija sergančių asmenų socialinės įtraukties optimizavimo, taikant muzikos terapiją, galimybės? Problemai išspręsti disertantė Z. Abramavičiūtė išsikėlė tikslą – sukurti ir teoriškai pagrįsti Hipotetinį teorinį-metodologinį epilepsija sergančių asmenų socialinės įtraukties optimizavimo, taikant muzikos terapiją, modelį.

Gynimo tarybos pirmininkė prof. V. Salienė įvertino, kad „disertacija yra tarpdisciplininė“, „darbo tema yra aktuali, pakankamai nauja ir netradicinė“. Oponentė prof. I. Zaleskienė taip pat teigia, kad „disertacijos tema yra aktuali ir inovatyvi“, pabrėždama, kad „asmens socialinis aktyvumas šiuolaikinėje visuomenėje yra laikomas vienu iš svarbiausių veiksnių, užtikrinančių darnią visuomenės raidą“ ir „daugelio Europos ir pasaulio šalių tyrimų kontekste socialinė įtrauktis yra tapusi bene išskirtinės reikšmės tarpdisciplininių tyrimų objektu“.

Z. Abramavičiūtės tyrimas grindžiamas epilepsija sergančių asmenų socialinės įtraukties optimizavimo, taikant muzikos terapiją, metodikos diegimu praktikoje. Muzikos terapijos grupę sudarė 6 epilepsija sergantys suaugusieji, kurie dalyvavo 20 muzikos terapijos užsiėmimų.

Gynimo tarybos narė prof. E. Štuopytė teigia, jog „disertantė pasirinko kokybinę atvejo tyrimo strategiją, taikant sukurtą muzikos terapijos metodiką. Tyrime atliekama grupės muzikinių improvizacijų mikroanalizė, tyrimo dalyvių refleksijų kokybinė turinio analizė, pateikiama dedukcinės ir indukcinės grupės muzikinių improvizacijų mikroanalizės

bei kokybinės turinio analizės rezultatų interpretacija, aptarimas“. Gynimo tarybos narė doc. J. Lasauskienė, aptardama tyrimo rezultatus, pažymi, kad „socialinės įtraukties optimizavimo tikslams itin tinkamas yra grupės muzikinės improvizacijos metodas kaip socialinės-muzikinės erdvės kūrimas, pasižymintis savitarpiskumu, lanksčiu skirtingų dalyvavimo formų derinimu ir reagavimu į vienas kito spontanišką muzikinę raišką, dalyvavimo grupės veikloje įprasminimu ir atrastos prasmės pasidalijimu su grupės nariais. Tai sudaro galimybes epilepsija sergančių asmenų socialinės įtraukties optimizavimui“.

Gynimo tarybos narys prof. V. Gudonis konstatuoja, kad „tyrimo rezultatams aprašyti skirti net 165 puslapiai, kuriuose pristatyti tyrimo duomenys, susiję su empirinių tyrimų uždavinių sprendimu“. Profesorius, atstovaudamas psichologijos mokslo kryptį, pasidžiaugia, kad „empiriniame tyrime surinkta daug faktinės medžiagos, teikiančios naujų žinių ne tik edukologijos, bet ir psichologijos mokslui“. Oponentei doc. J. R. Šinkūnienei „imponuoja disertantės gebėjimas išryškinti ir interpretuoti muzikinės komunikacijos procesą, pastebėti net ir mažiausius tiriamųjų ketinimus ir pokyčius. Kruopščiai ir subtiliai ji išskyrė kiekvienos improvizacijos <...> struktūrinį, semantinį ir socialinės-muzikinės erdvės konstravimo lygmenį, rezultatus analizavo pastebėdama jautrius muzikinius ir psichologinius niuansus; taip pat gebėjo kritiškai vertinti gautus tyrimo rezultatus“.

Pasak gynimo tarybos narės prof. V. Vaicekauskienės, „kūrybiškas ir racionalus tyrimo duomenų apibendrinimas išdėstytas 12-oje tyrimo išvadų, kurios patvirtina iškeltą tyrimo hipotezę ir atskleidžia disertacijos ginamųjų teiginių įgyvendinimui būtinas sąlygas ir strategijas. Prof. E. Štuopytė reziiumuoja, jog Z. Abramavičiūtė „sukonstravo epilepsija sergančių asmenų socialinės įtrauktiems optimizavimo, taikant muzikos terapiją, hipotetinį teorinį metodologinį modelį ir parengė jo poveikio vertinimo priemonę. Parengta priemonė sudaro prielaidas tolimesniems tyrimams“.

Mikas Balkevičius savo disertacinį darbą skyrė probleminio mokymosi gebėjimų raiškai identifikuoti rengiant mokytojus. Disertacinis darbas „**Probleminio mokymosi gebėjimų raiška rengiant pedagogus koleginiuose studijose**“ viešuoju gynimu auditorijai buvo pristatytas 2015 m. gruodžio 17 d.

Šis darbas aktualus besidomintiems pedagogų rengimu ir probleminiu mokymusi. M. Balkevičiaus disertacinio darbo tikslas – atskleisti probleminio mokymosi gebėjimų struktūrą ir raišką tiriant būsimųjų pedagogų koleginių studijų probleminio mokymosi procesą.

Gynimo tarybos pirmininkė prof. O. Monkevičienė teigia, kad „disertacinio tyrimo temos aktualumą sąlygoja pakitusi pedagogų rengimo kultūra, orientuota į dinamišką švietimo kaitą, į savivaldų studentų mokymąsi bei gebėjimą spręsti kompleksines praktines problemas. Probleminis studentų būsimųjų pedagogų mokymasis atitinka konstruktyvistinę pedagogų rengimo kryptį, tačiau pedagogų rengimo praktikoje dažniausiai taikomi tik jo elementai, pvz., mokymasis spręsti praktines problemas. Sisteminis probleminio mokymosi strategijų taikymas pedagogų rengimo studijose beveik netaikomas, tad mokslinis šio mokymosi pagrindimas yra iš tiesų aktualus. <...> Vienas iš stipriausių disertacinio darbo pranašumų

yra labai plati ir išsami analizuojamo reiškinių analizė. Disertantas pasirinktą mokslinę problemą plačiai pagrindžia tarpdisciplininiu – filosofiniu, psichologiniu, edukologiniu – požiūriu. Pažymėtina, kad disertantas įvairiais aspektais išanalizuoja, sistemina, gretina esminius Lietuvos mokslininkų darbus, taip pat naujausią užsienio mokslininkų literatūrą.“

Oponentė doc. T. Bulajeva teigia, kad „pagrindinis probleminio mokymosi didaktinės sistemos taikinytis – problemų sprendimo kompetencija, kuri yra laikoma svarbia instrumentine kompetencija, įtraukta į Bolonijos proceso (Tuningo projekto) tyrėjų bendro sutarimo pagrindu suformuluotą bendrųjų kompetencijų sąrašą.“ Gynimo tarybos narys prof. R. Malinauskas pastebi, kad „ugdymo proceso dalyvių probleminio mokymosi gebėjimai, jų raiška įvairiuose pedagoginių problemų sprendimo etapuose nebuvo išsamiai tirta. Todėl pagirtinas autoriaus užmojis užpildyti šią probleminio mokymo koncepcijos spragą, išanalizuojant teorinius ir praktinius probleminio mokymosi pritaikymo pedagogų rengimo procese aspektus, ugdymo projekto kontekste apžvelgiant probleminio mokymo gebėjimų raiškos ypatumus. <...> probleminio mokymo strategijos pritaikymas socialinių mokslų srityje, ypač rengiant pedagogus, – mažai analizuota probleminio mokymo sritis“.

Doc. T. Bulajeva giria disertanto skiriamą dėmesį „probleminio mokymosi tyrimams ir projektams, atliekamiems įvairiuose pasaulio universitetuose“. Taip pat į tai atkreipia dėmesį ir prof. V. Gudonis: „Ypač pozityvus darbo bruožas – skirtingų informacijos šaltinių, Lietuvos ir užsienio tyrėjų tyrimų rezultatų integravimas, apibendrinimų ir komentarų darymas susiejant skirtingus kontekstus – mokslinį, praktinį ir platesnį – mokslo politikos nacionalinėje ir Europos erdvėje, kas rodo disertanto kaip tyrėjo kompetencijas“.

Prof. O. Monkevičienė konstatuoja, kad „disertantui ypač gerai pavyko išskirti ir susieti probleminio mokymosi etapus, kognityvines strategijas ir probleminiam mokymuisi būtinus konkrečius gebėjimus. Šiuo požiūriu parengtas modelis puikiai pagrįstas tiek teoriškai, tiek ir metodologiškai. <...> Disertacinio tyrimo metodologija vertinga tuo, kad disertantas atliko edukologinėms inovacijoms diegti bei tirti aktualią strategiją – ugdymo projektą. Šis projektas pagrįstas teoriniu probleminio mokymosi gebėjimų modeliu, metodologinėje dalyje pateikiant gebėjimų raiškos požymius“.

„Disertaciniame tyrime taikomas kokybinių tyrimų trianguliacijos principas“ (gynimo tarybos narė doc. D. Kalesnikienė). „Probleminio mokymosi gebėjimų raiškos tyrimų duomenų trianguliacijos schema apibendrina empirinę darbo dalį, atskleidžia įvairių metakognityvinių ir kognityvinių gebėjimų bei išgrynintų tyrimo metu kategorijų sąryšį“ (oponentė prof. P. Pečiuliauskienė).

Apibendrindamas M. Balkevičiaus disertacinį tyrimą prof. V. Gudonis teigia, kad „racionaliai parinkus ir kūrybiškai pritaikius tyrimo metodus darbo autoriui sėkmingai pavyko: atskleisti probleminio mokymosi filosofinius, psichologinius ir edukologinius aspektus, išanalizuoti probleminio mokymosi taikymo aktualumą, iššūkius ir galimybes rengiant pedagogus edukacinei praktikai, ištirti probleminio mokymosi gebėjimų raišką būsimųjų pedagogų mokymosi procese organizuojant ir įgyvendinant ugdymo projektą Vilniaus kolegijoje“.

2015 m. gruodžio 17 d. Asta Meškauskienė pristatė gynimui daktaro disertaciją „Paauglių savivarbos ugdymosi veiksniai mokykloje“. Autorė atlikdama tyrimą buvo iškėlusį šiuos probleminius klausimus: 1. Kokie ugdymo proceso veiksniai, paauglių nuomone, stiprina ir kokie menkina jų savivarbą? 2. Kokie yra paauglių emocinio reagavimo ir reagavimo elgesiu būdai į jų savivarbą stiprinančius arba menkinančius veiksnius? 3. Kokie, mokytojų požiūriu, yra paauglio savivarbą stiprinantys ir menkinantys veiksniai mokykloje?

Gynimo tarybos narys akad. A. Gaižutis teigia, kad „A. Meškauskienės daktaro disertacija parašyta itin aktualia tema. Lietuvoje šia tema rasime nedaug darbų, kurie kaip M. Barkauskaitės, B. Bitino, A. Juodaitytės, G. Valicko ir kt. išsiskirtų konceptualiu požiūriu <...>. Juo labiau kad ši tema paauglių savivarbos, idealiojo Aš ir realiojo Aš atitikmens, jos neįsakmaus koregavimo galimybių, savivarbos, kaip fundamentalaus reiškinių, padedančio asmeniui tapti visaverčiu mokyklos aplinkos ir socialinio bendruomenės nariu, yra kasdienė ir rūpestį bei nerimą kelianti tema. Galima sakyti tikrąjį nerimą ypač tuomet, kai silpna savivertė gimdo paauglių agresyvumą, patyčias, psichologinius konfliktus ir socialinės įtampos laukus tarp moksleivių, pedagogų, tėvų ir visa tai anaipol nepasitarnauja visos švietimo sistemos deramam funkcionavimui“.

Gynimo tarybos pirmininkė prof. M. Barkauskaitė atkreipia dėmesį, kad „suvokiant paauglystės asmenybinį sudėtingumą pažymėtina ginamo darbo aiški ir stipri edukologinė kryptis, kuri praplečia edukologijos mokslo ugdomąsias galias, įveikiant paauglio atskirties, suicido, poelgių žiaurumo plitimą“. Gynimo tarybos narys, psichologijos mokslo atstovas, prof. V. Gudonis akcentuoja, kad „savivarbos ugdymas yra ypatingai svarbi patyčių mokykloje prevencinė priemonė“.

„Išskirtiniu šios disertacijos privalumu aš laikau autorės sugebėjimą aprėpti filosofijos, psichologijos ir edukologijos mokslininkų idėjų lauką šia tema, pradedant diskusijomis dėl terminijos ir baigiant praktiškais patarimais, kaip gerinti individo, paauglių ugdymą mokykloje globalizacijos iššūkių, rinkos poveikio, *mass media* prieštarų įtakų, multikultūriškumo sąlygomis, šeimos griūčių aplinkybėmis“ (akad. A. Gaižutis). „Asta Meškauskienė išskiria du pagrindinius veiksnius – teigiamus ir neigiamus santykius, svarbius paauglių savivarbos ugdymuisi mokykloje, ir savo tyrime nagrinėja abu šių santykių tipus“ (gynimo tarybos narė prof. Z. Anspoka (Latvija)).

Pasak gynimo tarybos nario prof. R. Malinausko, „nauja yra tai, kad atskleisti iki šiol mažai tyrinėti paauglio savivarbą stiprinantys veiksniai, tokie kaip mokytojo asmenybės savybės, mokymosi metodai ir būdai, mokinio pasiekimų ir pažangos vertinimas ir įsivertinimas, paramos būdai žemos savivarbos bei patyčias patiriantiems paaugliams. Darbe įtikinamai įrodyta, kad šie veiksniai tiesiogiai susiję su paauglio savivarbos ugdymu, jo akademiniiais pasiekimais, mokymosi motyvacija, tarpasmeniniais santykiais su bendraamžiais ir mokytojais.“

Kaip teigia prof. M. Barkauskaitė, „empirinio tyrimo atlikimui autorės pasirinkta kiekybinių ir kokybinių tyrimų derinimo strategija padeda visapusiškai atskleisti tiriamą

problematiką“. A. Meškauskienė atliko kiekybinį tyrimą taikydama Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 140 mokytojų ir 299 mokinių anketinę apklausą ir kokybinį tyrimą, kuriame dalyvavo 86 mokytojai ir 136 mokiniai paaugliai. „Geras disertantės analitinis reflektuojantis žvilgsnis aptariant tyrimo duomenis, kuomet susiejami moksliniai, praktiniai ir asmeniniai pastebėjimai“ (prof. M. Barkauskaitė).

A. Meškauskienė daktaro disertacijoje pateikė rekomendacijas aukštųjų mokyklų dėstytojams, švietimo ir ugdymo krypties studijų programų rengėjams, taip pat bendrojo ugdymo mokyklų vadovams bei pedagogams.

Daktaro disertaciją **„Matematikos ir informatikos studijų programas pasirinkusių studentų informacinis raštingumas ir tarpasmeninė komunikacija“** 2015 m. gruodžio 18 d. gynimo tarybai pristatė **Loreta Damauskienė**. Autorė šiuo darbu sprendė mokslinę problemą – koks matematikos ir informatikos studijų programas pasirinkusių studentų informacinis raštingumas ir kaip jis susijęs su studentų tarpasmenine komunikacija, išsikeldama tyrimo tikslą – ištirti matematikos ir informatikos studijų programas pasirinkusių studentų informacinį raštingumą ir tarpasmeninę komunikacinę kompetenciją.

Gynimo tarybos narys prof. R. Želvys teigia, kad „Loretos Damauskienės daktaro disertacijos tema šiais informacinės, arba žinojimo, visuomenės (angl. *Knowledge society*) formavimosi laikais yra neabejotinai savalaikė ir aktuali“. Gynimo tarybos narė prof. A. Kazlauskienė samprotauja, kad „visuose moksluose vykstantis virsmas suponuoja naują paradigminę ūgtį. Neužtenka tradicinių pažinimo teorijų, reikalingos naujos koncepcijos, kurios „nenumarintų“ proceso / reiškinio, „neuždarytų“ asmens į statiškus rėmus. Studentų informacinis raštingumas ir tarpasmeninė komunikacija – tai nenutrūkstamas dialogas su realybe, kuris savaime suprantama, negali būti uždaras. Šiame tyrime atsiskleidžia atviras, „nenumarintas“ procesas / reiškinys, „neuždaromas“ objektas, nedalijamas į dalis tyrinėjamas reiškinys. Disertantė „pagauna“ procesą, jo ryšius ir prieštaravimus. <...> problemos formuluotė remiasi principu ir tarsi „užkoduota“ nuoroda, kad reiškinio atskleidimas negali būti atrastas pačioje sistemoje, bet jos ryšiuose su aplinka ir šis ryšys yra ne paprasta priklausomybė, bet sistemą kuriantis ryšys.“

Gynimo tarybos narė prof. Z. Anspoka (Latvija) teigia, kad „darbo esminis mokslinis naujumas – sisteminis požiūris į nagrinėjamą informacinį raštingumą ir tarpasmeninę komunikaciją“, taip pat atkreipia dėmesį, kad „darbo autorė įtikinamai demonstruoja gilų Europos Sąjungos, Europos Komisijos teisinės bazės, Lietuvos Respublikos švietimo sistemos išmanymą“. „Darbo naujumą ir aktualumą galima papildyti ir tuo, kad tokių mokslinių žinių, kurias pristato disertantė, supratimas tapo įmanomas per grupių (šiuo atveju – studentų), kurios konstruoja šias žinias socialinio pasaulio realybės pažinimą. Tokiu būdu disertantė šiuo darbu įneša emancipacinę paradigmą į švietime susiklosčiusią tradiciją“ (prof. A. Kazlauskienė).

Pasak gynimo tarybos narės doc. V. Grabauskienės, „surinkta gausi, įvairi ir labai įdomi medžiaga apie informacinio raštingumo ir komunikacijos modelius. Matant juos

visus vienoje vietoje, disertacijos skaitytoją stebina daugybė aspektų, kuriais galima pažvelgti į informacinio raštingumo ir tarpasmeninės komunikacijos problematiką. Tai rodo disertantės pasirinktos temos sudėtingumą, taip pat ir Loretos Damauskienės gebėjimą aprėpti ir sutvarkyti didelį informacijos kiekį. <...> Pažymėtina, jog disertantė įneša savo indėlį į teorinę komunikacijos sampratą:

- Lygindama modelius, pastebi skirtingas nagrinėtų modelių savybes,
- Išskiria modelių privalumus bei trūkumus,
- Formuluoja komunikacijos modelių analize grindžiamą komunikacijos apibrėžimą.“

Empiriniame disertacijos tyrime dalyvavo 407 informatikos ir matematikos studentai. „Komunikacijos ir informacinio raštingumo sąsajų požiūriu disertantė analizavo kiekvieną informacinio raštingumo klausimų grupę realios ir virtualios komunikacijos požiūriu“ (gynimo tarybos pirmininkė prof. M. Barkauskaitė). Kaip pastebi prof. A. Kazlauskienė, „disertacijoje tyrimo objektu tapęs studentų informacinio raštingumo ir tarpasmeninės komunikacijos socialinis-educacinis diskursas yra sudėtingas savo tyrimine prasme“, tačiau „tyrimui pasirinkti informatyvūs ir patikimi tyrimo metodai bei tinkamas duomenų apdorojimo būdas. Taigi dėl disertacijoje pateikiamų ir analizuojamų duomenų patikimumo abejonių nekyla“ (gynimo tarybos narys prof. A. Vilkas).

Atlikusi tyrimą, L. Damauskienė pateikė rekomendacijas matematikos ir informatikos studijų programų rengėjams ir vertintojams, šių programų dėstytojams bei edukologijos tyrėjams.

Metodologijos požiūriu itin inovatyvų disertacinį darbą 2015 m. gruodžio 21 d. pristatė **Auksė Petruškevičiūtė** – „Galių persiskirstymas edukacinėje sąveikoje produktyviojo mokymosi sąlygomis: grindžiamoji teorija“. Autorės tyrimų objektas – edukacinė sąveika produktyviojo mokymosi kontekste. Disertacijos mokslinė problema – kaip kuriasi edukacinė sąveika produktyviojo mokymosi sąlygomis? Problema detalizuota problemineis klausimais: *Kaip mokytojai pasirenka naujas edukacinės sąveikos sąlygas? Kokie veiksniai lemia edukacinės sąveikos kūrimąsi? Kokios išryškėja pedagogų veiksmų ir sąveikų strategijos? Kokios yra pasikeitusios edukacinės sąveikos pasekmės ugdymo praktikai tobulinti?*

Kaip nurodo disertacijos pavadinimas, šio darbo tikslas – sukurti grindžiamąją teoriją apie edukacinės sąveikos kūrimąsi produktyviojo mokymosi sąlygomis.

Kaip teigia gynimo tarybos pirmininkė prof. M. Barkauskaitė, A. Petruškevičiūtės „empiriškai pagrįstas edukacinės sąveikos kūrimasis, ugdant mokymosi nesėkmes patyrusius mokinius produktyviojo mokymosi sąlygomis, sukuriant „galių persiskirstymo teoriją“ yra nauja, inovatyvi, praturtinanti edukologijos mokslą, atveriant naujas erdves moksliniams tyrinėjimams, atliepian nuolat kintantį pedagoginį procesą“.

Pasak gynimo tarybos nario prof. R. Malinausko, „Auksės Petruškevičiūtės pasirinkta tyrimo problema yra svarbi, nes naujausios mokslinės literatūros analizė rodo, kad pasta-

ruoju metu vis aktualesnės tampa alternatyviojo ugdymosi paieškos, pasaulyje įsitvirtina inovatyvios mokymosi strategijos“. Gynimo tarybos narė prof. S. Poteliūnienė teigia, kad „disertacijos mokslinis naujumas nekelia abejonių. Sukurta Galių persiskirstymo edukacinėje sąveikoje produktyviojo mokymosi sąlygomis grindžiamoji teorija papildys edukologijos mokslą naujais duomenimis apie edukacinės sąveikos kūrimosi veiksnius, edukacinės sąveikos dalyvių vaidmenis taikant produktyvųjį mokymąsi nesėkmes mokymesi patiriantiems asmenims. Iškilusi iš empirinių duomenų Galių persiskirstymo grindžiamoji teorija reikšminga ir tuo, kad ne tik suteikia žinių apie produktyviojo mokymosi kaip ugdymo proceso realybę, bet padidina supratimą apie šios mokymosi sistemos kontekstus, veiksmus, ugdymo konstravimo kelius, kartu nukreipia tolesniems edukacinės sąveikos bei produktyviojo mokymosi kaip sistemos tyrinėjimams. Šia teorija galima remtis kuriant ir diegiant kitas inovatyvias mokymosi strategijas sunkumus mokantis tradiciniu būdu patiriantiems asmenims, taip pat taikant produktyvųjį mokymosi modelį kaip alternatyvų mokymąsi visiems mokiniams“.

Disertacijos „teorinė dalis parengia skaitytoją suprasti produktyviojo mokymosi reikšmę švietimo sistemoje ir socialinėje erdvėje. Bei tuo pačiu parengia supratimui to pokyčio edukacinėje sąveikoje, kuris vyksta, kai mokinys pereina iš tradicinės mokyklinio mokymosi sistemos į produktyviojo mokymosi sistemą“ (prof. L. Rupšienė). Aptariant teorinę dalį prof. S. Poteliūnienė atkreipia dėmesį, kad disertacijoje „ypač vertinga pedagoginės sąveikos sampratos plėtojimosi iki edukacinės sąveikos sampratos analizė, atskleidžianti kintančių mokymosi sąlygų, metodų bei priemonių suponuotą pedagoginės sąveikos sampratos ir turinio kismą“.

„Empirinis tyrimas vertinamas labai teigiamai. Tyrimas gerai organizuotas ir inovatyvus“ (gynimo tarybos narė prof. V. Lubkina (Latvija)). „Disertacinio tyrimo patikimumą, validumą, mokslinį pagrįstumą laiduoja gerai parengta ir pateikta empirinio tyrimo metodologija, moksliškai argumentuotas grindžiamosios teorijos pasirinkimas mokslinei problemai spręsti“ (prof. S. Poteliūnienė). „Disertantei pavyko sukonstruoti pasmingą ir iš tiesų pagrįstą teoriją, kuri paaiškina kaip pasikeičia edukacinė sąveika produktyviojo mokymosi sąlygomis, kokios šio pokyčio priežastys, koks kontekstas, kokiais principais remiantis pasiekiamas galių persiskirstymas edukacinėje sąveikoje ir t. t.“ (prof. L. Rupšienė).

Prof. L. Rupšienės vertinimu, „atliktas darbas yra teoriniu, metodologiniu ir praktiniu požiūriais originalus ir reikšmingas mokslo kūrinys. <...> Pagrindiniu disertantės metodologiniu indėliu laikyčiau nuoseklų ir prasmingą Strausso ir Corbin GT [grindžiamosios teorijos – D. K. past.] strategijos versijos taikymą daktaro disertacijoje. <...> Pažymėtina, kad <...> Lietuvoje jau apgintos kelios edukologijos krypties daktaro disertacijos, kuriose taikoma ši versija. Tačiau pagirtina, kad ši versija pritaikyta labai „švariai“ ir prasmingai“.

„Didelio darbo reikalaujantis tyrimas, atliktas profesionaliai, gebant parodyti jo prasmingumą, padedant ir rūpinantis žmogumi švietimo sistemoje“ (prof. M. Barkauskaitė).

„Daktaro disertacija atskleidžia ilgalaikę autorės patirtį <...> tyrimo problemos srityje“ (prof. V. Lubkina).

Paskutinė šioje apžvalgoje pristatoma 2015 m. gruodžio 22 d. **Gerdos Mazlaveckienės** apginta daktaro disertacija **„Būsimųjų užsienio kalbų mokytojų kultūrinis kompetentingumas ir jo ugdymo(si) prielaidos“**. Autorė disertaciniu tyrimu aiškinosi, koks yra būsimųjų užsienio kalbų mokytojų kultūrinis kompetentingumas ir kokios yra jo ugdymo(si) galimybės universitete. Darbo tikslas – atskleisti būsimųjų užsienio kalbų mokytojų kultūrinio kompetentingumo raiškos būdus ir jo ugdymo(si) prielaidas universitete.

Gynimo tarybos pirmininkė prof. V. Salienė teigimu, „šiuo metu edukologijos moksle ypač daug dėmesio skiriama bendrųjų ir dalykinių kompetencijų ugdymui, todėl pasirinkta darbo tema yra neabejotinai reikšminga edukologijos tyrimams. Pabrėžtina, kad akcentuojama būsimųjų mokytojų kultūrinis kompetentingumas, o tai suponuoja mokymosi visą gyvenimą svarbą.“

„Grįsdama temos aktualumą, disertantė remiasi žymiausių Lietuvos intelektualų darbais apie globalizacijos nulemtą žmonijos raidą ir kultūrinius pokyčius, net sąvokos *kultūra* pokyčius“ (gynimo tarybos narė prof. O. Tijūnėlienė). „Disertantė, išnagrinėjusi 333 kultūrologų, filosofų, antropologų, edukologų ir sociologų darbus, pateikia šiuolaikinės kultūros lygmenis ir kultūrų sąvokų sintezę išryškindama kiekvienai mokslo kryptiai būdingiausius kultūros bruožus“ (gynimo tarybos narė doc. L. Chodzkienė). Gynimo tarybos narė prof. M. Barkauskaitė pažymi, kad „teorinėje dalyje analizuoti moksliniai darbai ir švietimą reglamentuojantys dokumentai padėjo autorei aptarti tarpdiscipliniuose kontekstuose <...> kultūros ir pedagogikos (ugdymo) sąsajas akcentuojant abi kryptis: žmogaus ugdymą kultūroje ir kultūros ugdymą žmoguje“.

Aptardama empirinę dalį doc. L. Chodzkienė teigia, kad autorė „įvairiais pjūviais pristato būsimųjų užsienio kalbų mokytojų žinias ir supratimą apie kultūros formas, požiūrį į kultūringą žmogų, emocinius išgyvenimus gimtosios ir studijuojamosios kalbos kultūros reiškinių atžvilgiu, gebėjimus atlikti inteligentiškam žmogui būdingas veiklas, dalyvauti kultūrinėse veiklose“. Prof. O. Tijūnėlienė patvirtina, kad „keturis mėnesius trukęs projektas pasiteisino. Iš tiesų projekto rezultatai geri – studentai pastiprino savo kultūrinę kompetenciją“.

Prof. M. Barkauskaitės teigimu, „nagrinėjamo mokslinio darbo aktualumą ir išliekamąją vertę aktualizuoja tyrimo rezultatų teorinis ir praktinis naujumas ir reikšmingumas sudarius teoriškai ir empiriškai pagrįstą bei konceptualizuotą būsimųjų užsienio kalbų mokytojų kultūrinio kompetentingumo modelį, atskleidžiant kultūrinio kompetentingumo ypatumus, jų priklausomybę nuo išorinių ir vidinių veiksnių, nusakant tolesnių tyrimų kryptis, galimybę pasinaudoti sudarytu modeliu tobulinant kitas studijų programas, ugdant įvairių sričių specialistų kultūrinį kompetentingumą“. Doc. L. Chodzkienė atkreipia dėmesį, kad „G. Mazlaveckienės sudarytas kultūrinio kompetentingumo pro-

gramos turinys atviras keitimams, o pati programa gali būti lanksčiai taikoma rengiant kitų užsienio kalbų specialistus, integruojama į kitų studijų programų vykdymo procesą“.

Apibendrinama G. Mazlaveckienės darbą prof. O. Tijūnėlienė įvertina, kad „atliktas reikalingas, didelis, sudėtingas mokslinis tyrimas; disertacija – konceptualus, integralus mokslinio tyrimo rezultatas“.

Gynimo tarybų vienbalsiu vertinimu aptartų disertacijų autoriams suteiktas socialinių mokslų srities edukologijos krypties (07 S) mokslo daktaro laipsnis ir įteikti Lietuvos edukologijos universiteto diplomai. Mokslo bendruomenę kviečiame susipažinti su naujausiais disertaciniais tyrimais Lietuvos edukologijos universiteto ir Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekose. Disertacijų santraukos yra išsiuntinėtos į 40 mokslo ir studijų institucijų – 20 užsienyje ir 20 Lietuvoje.

Literatūra

- Abramavičiūtė, Z. (2015). *Social inclusion of people with epilepsy through music therapy = Epilepsija sergančių asmenų socialinė įtrauktis taikant muzikos terapiją: summary of the doctoral dissertation = daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Balkevičius, M. (2015). *Expressions of problem-based learning abilities in education of pre-service teachers in universities of applied sciences = Probleminio mokymosi gebėjimų raiška rengiant pedagogus koleginiuose studijose: summary of the doctoral dissertation = daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Damauskienė, L. (2015). *Information literacy and interpersonal communication of the students in the study programmes of mathematics and informatics = Matematikos ir informatikos studijų programas pasirinkusių studentų informacinis raštingumas ir tarpasmeninė komunikacija: summary of the doctoral dissertation = daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Mazlaveckienė, G. (2015). *Cultural competence of pre-service teachers of foreign languages and preconditions for its (self-) development = Būsimųjų užsienio kalbų mokytojų kultūrinis kompetentingumas ir jo ugdymo(si) prielaidos: summary of the doctoral dissertation = daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Meškauskienė, A. (2015). *Factors in building adolescent self-esteem at school = Paauglių savivarbos ugdymosi veiksniai mokykloje: summary of doctoral dissertation = daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Petruškevičiūtė, A. (2015). *Redistribution of power during the educational interaction in the context of productive learning: grounded theory = Galių persiskirstymas edukacinėje sąveikoje produktyviojo mokymosi sąlygomis: grindžiamoji teorija: summary of the doctoral dissertation = daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.